

Oponentský posudek disertační práce zpracované na téma „Informační válka na Ukrajině 2013–2020“.

Autor: Mgr. Jan Měříčka

Oponent: doc. Ing. Pavel Gavlas, CSc.

Téma disertační práce, „Informační válka na Ukrajině 2013–2020“, je pro analýzu, která je hlavní metodou zkoumání, velmi zajímavé. Je to ozbrojené střetnutí, pojmenované Ukrajinskou vládou jako protiteroristická operace, probíhající mezi ozbrojenými silami Ukrajiny a ozbrojenými silami povstaleckých a neuznaných Doněcké a Luhaňské lidové republiky. Je to tedy de facto povstání proruský orientovaných občanů Ukrajiny proti prozápadně orientovaným ukrajinským občanům reprezentovaných vládou. Je to něco nového oproti informačním válkám mezi navzájem si cizími subjekty, třeba i jiného civilizačního okruhu, jiného hodnotového základu, jiného jazyka, kultury a zvyků. Tato skutečnost nabývá na významu poté, co vnitrostátní konflikt přerostl nedlouho po dokončení této práce v konflikt mezinárodní zahájením „speciální operace“, (války), ozbrojenými silami RF, jehož zkoumání a souvislosti ale nejsou předmětem disertační práce.

Autor stanovil pro svoji práci několik (7) cílů – výzkumných otázek, cituji: *„Cílem celé práce je zodpovědět **hlavní výzkumné otázky** ptající se, proč vůbec došlo k převratu na Majdanu, proč je na Ukrajině vedena informační válka, proč Ruská federace podporuje východ Ukrajiny a naopak, proč Západ podporuje západní Ukrajinu. **Pomocné výzkumné otázky** se dále ptají, proč byly nasazeny ozbrojené síly, proč byly na civilní obyvatelstvo vedeny útoky, z jakého důvodu je používána propaganda vůči civilnímu obyvatelstvu a jak se v rámci hybridní války ovlivňuje probíhající konflikt a pandemie nemoci Covid-19“.*

Úvodní, teoretická část práce představuje základní proudy výzkumu mezinárodních vztahů a hybridní války na Ukrajině v rozsahu dostatečném pro tuto práci. Autor ve své práci vychází z neorealizmu jako výchozí metody zkoumání vztahů mezi státy a konkrétně i mezi RF a západem. Převážně používá metodu kvalitativní analýzy, částečně pak metodu diskurzivní analýzy a analýzu kvantitativní, což je relevantní pro tuto práci.

Metodologicky je disertační práce převážně pojata jako souhrnný výstup vlastního terénního výzkumu, kdy autor vytvořil řadu případových studií na základě šetření přímo

na místě. Výzkum prováděl převážně na kvalitativní úrovni. Analyzované situace, (události), jsou uváděny jako hlavní předmět výzkumu z pohledu ochrany obyvatelstva. Autor pro svoji práci použil poznatky a závěry z předchozích publikací věnovaných tomuto tématu a vhodně jimi doplnil argumentaci v disertační práci.

Těžiště tvůrčí práce je v kapitolách 4. a 5. a v případových studiích v kap. 6. Autor se snažil přistupovat k analýze získaných informací objektivně a z pohledu obou stran (Ukrajinské a Ruské, resp. i Doněcko – Luhaňské), což se mu povedlo zejména u analýzy konkrétních informačních výstupů a dosažených cílů z pohledu různých stran.

Kapitola třetí je převážně pohledem do historie a je dobrým úvodem pro analýzu hybridní a informační války v kapitolách dalších. V kapitole čtvrté je analyzována hybridní válka, z pohledu podle autora nejdůležitějších okolností, a to pravicového extremismu, problematiky vnitřně vysídlených osob (v rámci DLR a LLR), kulturního násilí, vlivu církve i vlivu pandemie COV-19. Autor dochází správně k závěru, že se nejedná o nový druh války, jen nové technické a technologické prostředí dovolují nové formy činnosti. K takovému závěru využil nejen dostupné literatury ale i vlastních poznatků získaných přímo na teritoriu konfliktu. Kapitola čtvrtá by si však zasloužila alespoň krátký závěr, shrnutí.

Pátá kapitola, (nejkratší), se zabývá výhradně vlastní informační válkou na Ukrajině. Je vhodně strukturovaná a přibližuje jak nástroje informační a hybridní války, tak aktéry. Správně uvádí řadu příkladů vedení informačních operací a dochází k závěru, že informační působení na obyvatelstvo probíhá ve třech úrovních, nedopracoval se však k jejich synergickému efektu na obyvatelstvo.

V práci autor zmiňuje americký předpis o psychologických operacích, který doporučuje určité postupy při vytváření i hodnocení účinnosti informací na zadaný objekt (vlastní, či nepřátelský). Při aplikaci zásad a postupů uvedených v tomto předpise použil oficiální výsledky voleb do parlamentu i voleb prezidentských. Hodnocení změn v postoji obyvatelstva Ukrajiny je v tomto případě exaktní, vycházející z konkrétních oficiálních čísel.

Informační válka tímto není analyzovaná kontinuálně, ale skokově podle jednotlivých výsledků voleb. Ukazuje výsledek informačního působení, nedává však odpověď na skutečnost, kdy, proč a jak se měnil postoj obyvatel až k tomu, že v r. 2022 se chopili zbraní proti RF, a to i ti jedinci, kteří hovoří výhradně rusky, či jsou dokonce ruské

národnosti a vedení RF se domnívalo, že se přidají k Ruským OS. (Podklady k vyhodnocení lze částečně nalézt v kap. 5)

Případové studie uvedené v kap. šesté, jsou velmi cenné svojí autenticitou, kdy autor popisovaná místa navštívil a s aktéry hovořil. Jednotlivé případové studie dávají relevantní odpověď na výzkumné cíle stanovené v úvodu. Autorovi je však nutné vytknout, že tyto velmi názorné příklady využil jen málo v poslední kapitole, v závěru.

Závěr práce, tedy shrnutí výsledků, je poměrně stručný, ale dává odpovědi na zadané výzkumné otázky. Tyto odpovědi jsou v řadě případů až příliš stručné. Autor nevyužil mnoho výborných postřehů, faktů a závěrů, uváděných v práci, která by text oživila a zkvalitnila. (Například církevní podporu obou stran, negativní vliv dobrovolnických praporů v hybridní válce, a další.)

Disertační práce je dobře strukturovaná a kvalitně napsaná, nicméně se autor nevyvaroval drobných chyb, jako překlepů, špatné interpunkci, nebo špatných pádů v dlouhých větách. Nesnižuje to však kvalitu práce, bylo jich jen málo.

Závěrem je třeba říci, že disertační práce je pro obor přínosná, je to totiž jedna z prvních, ne-li první práce s uceleným, i když ne vyčerpávajícím, pohledem a analýzou konfliktu na Ukrajině do zahájení „speciální operace“ OS RF na začátku roku 2022. Autorova analýza je objektivní, je to analýza informační války z pohledu obou stran konfliktu a představuje, když ne nový, tak určitě ne často používaný přístup hodnocení efektivnosti informačních výstupů v akademickém prostředí. Má potenciál další analýzy téhož, včetně zatím probíhající války na Ukrajině.

Cíle disertační práce byly splněny, práce má velmi dobrou úroveň teoretickou a zajímavou část praktického výzkumu. Práci doporučuji přijmout a v případě úspěšné obhajoby udělit titul Ph.D.

Otázka oponenta: Otázka souvisí s kritikou oponenta, že Informační válka není analyzovaná kontinuálně, ale skokově podle jednotlivých výsledků voleb. Ukazuje výsledek informačního působení, nedává však odpověď na skutečnost, kdy, proč a jak se měnil postoj obyvatel. **Můžete alespoň přibližně stanovit etapy, změny, příčiny a dobu změny postojů obyvatelstva Ukrajiny?**

V Praze dne 20.3.2022

doc. Ing. Pavel Gavlas, CSc.,